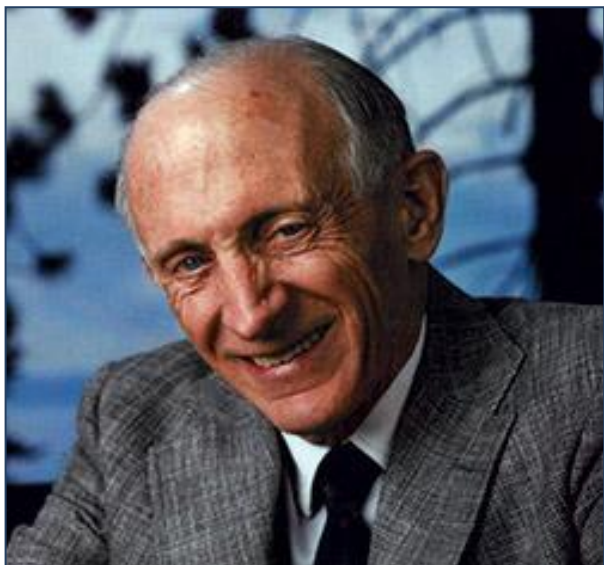

ІСТОРІЯ ОДНОГО ВІНАХІДНИКА:

ДЖЕРОМ ХАЛ ЛЕМЕЛЬСОН

«Я завжди шукаю вирішення проблем. Я не можу дивитися на нову технологію, не запитуючи: як вона може бути покращена?»

Джером Лемельсон

Американець Джером Хал Лемельсон – одна з найбільш неоднозначних постатей у сучасній історії патентного права та один з найбільш плідних винахідників ХХ століття. На його рахунку більш ніж 600 патентів, за якими Джерому виплачено 1,5 мільярди доларів. А діапазон ідей Лемельсона дивує. Джером Лемельсон і його дивовижно творчий інтелект торкнулися майже кожного аспекту нашого повсякденного життя. Його винаходи працюють у десятках споживчих товарів і промисловому обладнанні.

Ось лише деякі з технологій, які стали можливими за допомогою винаходів Джерома Лемельсона:

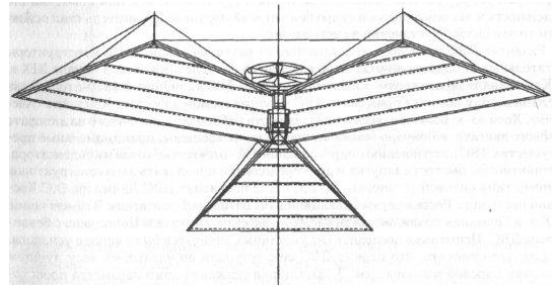
- автоматизовані складські системи,
- промислові роботи,
- аудіокасети,
- машинний зір,
- факсимільні апарати,
- бездротові телефони,
- відеокамери,
- читачі штрих-коду,
- інтегральні схеми,
- термометри, що говорять,
- системи зберігання інформації,
- підсвічені маркери доріг.

І це ще не кінець довжелезного списку винаходів, на які Лемельсон протягом багатьох років оформляв патенти зі швидкістю один патент на місяць.

Число фірм, які сплачували за використання його винаходів, перевалило за 700. Серед них у різний час були такі гіганти, як Boeing, General Electric, Ford, General Motors, US Steel, IBM, Hewlett-Packard і багато інших. При цьому великі корпорації ставилися до Лемельсона без усякої подяки, вважаючи його "головним болем" і людиною, якій дешевше заплатити, ніж протистояти в суді. Патентний портфель Лемельсона був настільки багатий і різноманітний, що судові тяжби продовжувалися навіть після смерті винахідника.

Джером Лемельсон народився 18 липня 1923 року на острові Стейтен-Айленд, що входить до складу Нью-Йорка, у сім'ї лікаря австрійсько-єврейського походження, де було троє синів. Джером, якого в сім'ї називали Джеррі, був старшим.

Батько всіляко заохочував захоплення старшого сина творчістю. Свій перший винахід Джером зробив саме для батька. Він придумав покращений утримувач язика, який одночасно освітлював порожнину рота. Технічні таланти вдало поєднувалися в Джерома з підприємливістю. У підвалі батьківського будинку ще підлітком він організував майстерню, де разом з молодшими братами збирав керовані моделі літаків на продаж.

став мультимільйонером.

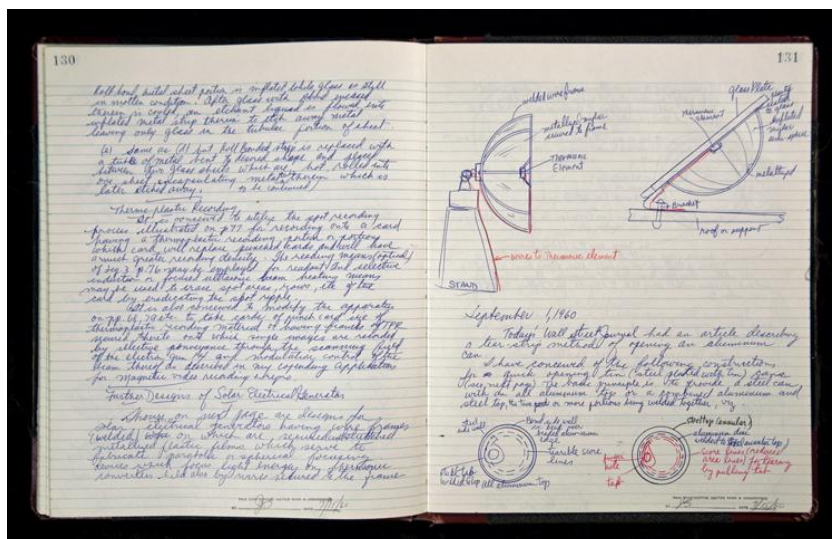
У роки Другої світової війни Джером Лемельсон служив в інженерному корпусі в авіації. Після війни закінчив Нью-Йоркський університет, отримав відразу два магістерські ступені: з авіабудування та з виробничої інженерії. Кілька років він пропрацював у різних авіаційних фірмах, де створювали ракетні двигуни та керовані снаряди. Але все це не підходило Джерому – він був надто незалежним і надто діяльним, щоб працювати під чийсь керівництвом. Логічною альтернативою був складний, але цікавий шлях незалежного винахідника, у результаті і обраний Лемельсоном. Більшу частину життя він працював незалежним винахідником і, у кінцевому рахунку,

Характерно, що процес створення винаходу для нього був пов'язаний не з «осаянням», а із систематичними дослідженнями: він опрацьовував велику кількість наукових журналів і виявляв тенденції розвитку тої чи тої галузі

розвитку техніки. Іноді наймав фахівця, щоб той знайшов усі наявні патенти у відповідній галузі.

Джером Лемельсон мав здорове інженерне мислення й приголомшливу працездатність.

Він працював по 12 – 14 годин на день, і його записні книжки містять тисячі технічних ідей. Та для винахідника важливо не тільки згенерувати нову ідею. «Продати» можна тільки

ідею, яка правильно оформлена. Джером Лемельсон у повній мірі володів цим необхідним для кожного винахідника вмінням. Більш того, він майстерно це вміння застосовував. Лемельсон сам складав заявки на всі свої патенти.

Секрет успіхів одного з найбільш плідних американських винахідників Лемельсона полягав у тому, що він ретельно та всебічно обмірковував ідею, яка прийшла в голову, правильно формулював патентну заявку й уміло відстоював її перед експертами патентного бюро. У результаті винахідник виявився власником безлічі патентів у різних галузях виробництва.

У певному сенсі Лемельсона можна було назвати винахідником-теоретиком. Він не проводив перевірку своїх ідей на дослідних зразках – йому було важливо за допомогою патенту захистити нову ідею. «У багатьох випадках Лемельсон не патентував винаходи, а

винаходив патенти», – так охарактеризував цю діяльність один з його адвокатів Артур Ліберман.

З плином часу складання патентних заявок ставало дедалі більш складною справою, тому що кожен винахідник намагався не тільки описати свій винахід, але й передбачити всі майбутні варіації на відповідну тему. А Лемельсон став справжнім віртуозом справи. В інтерв'ю журналу The New Yorker у 1993 році він говорив, що потрібно дотримуватися балансу між занадто узагальненим і занадто конкретним описом винаходу – і те, і інше може

перешкодити отриманню патенту або надалі стане проблемою для правовласника.

Крім того, Джером був невтомний – він не приймав відмови, умовляв, переконував, домагався й подавав усе нові й нові заявки, іноді обсягом до сотні сторінок. До того ж Лемельсон майстерно використовував систему відстрочок. До середини 1990-х в США діяли правила, згідно з якими патент був чинним 17 років з моменту його видачі, але в проміжку між подачею заявки до самої видачі патенту заявник міг подавати безліч повторних заявок з поправками та доповненнями (з 1995 року – 20 років, і не з моменту видачі патенту, а з моменту подачі заявки, так що тягнути час стало не вигідно). Фактично це створювало можливість продовження авторства, під час якого за використання патенту необхідно було відраховувати правовласнику ліцензійні збори. І ніхто не користувався правом повторних заявок і продовжень так часто, як Джером Лемельсон: заявки на свої ключові винаходи він подавав у 1950-х роках, але через численні продовження 17-річний строк деяких з них почався тільки в 1980-і або 1990-і роки. Більш того, за цей час Лемельсон вносив у свою початкову заявку поправки, що описували продукти, які з'явилися за ці десятиліття на ринку. І виходило, що виробники раптом опинялися винні офіційно визнаному винахіднику.

Навіть якщо його винахід так і залишався на рівні ідеї – а тільки кожен сьомий з його патентів доходив до реального виробництва, – заявка виконувала роль шлагбаума на платній автодорозі, біля якого всі повинні зупинитися. Ці

патенти тихо чекали свого часу, а коли якась велика компанія починала виробництво нового продукту, виявлялося, що істотна деталь цього продукту вже захищена патентом, і патент цей – у Лемельсона.

Лемельсон ставився до судових процесів з такою самою маніякальною завзятістю, як і до отримання патентних прав. Одним з перших судових розглядів була справа Джерома Лемельсона проти виробника сухих сніданків Kellogg. У 1954 році Джером запатентував ідею розміщення на коробках з пластівцями забавних іграшкових масок (на радість дітворі) і відправив її керівникам Kellogg. Компанія відмовилася від покупки на тій підставі, що вже з 1947 року використовувала такі маски та не вважала це новим маркетинговим ходом. Не дивно, що Лемельсон справу програв. Дивно те, що він продовжував

подавати апеляцію аж до 1972 року, коли йому остаточно відмовили в продовженні розгляду.

Ще один приклад. За визнання своїх прав на пристрій, що пищить і вставляється всередину ляльок, Джером бився в суді з мікроскопічною фірмочкою, що складалася з двох чоловік, протягом 19 років і домогся через суд виплати в \$300, які навіть не почав стягувати.

Усе змінилося в 1974 році, коли Sony погодилася платити Лемельсону за ліцензію на пристрій для програвання касет, що застосовувалося в плеєрах Walkman. Це принесло винахідникові \$2 млн. Для Sony це були не такі вже й великі гроші, але для Джерома Лемельсона – перший справжній прибуток, зароблений на патентах. Він придумав і розробив систему відеозапису для роботи з великими масивами документів. Заявка на цю систему була подана в 1955 році, і в тому самому році Лемельсон отримав патент на цей винахід, який пропонував записувати зображення документів на магнітну стрічку. При цьому на одній котушці можна було розмістити близько 250 000 сторінок.

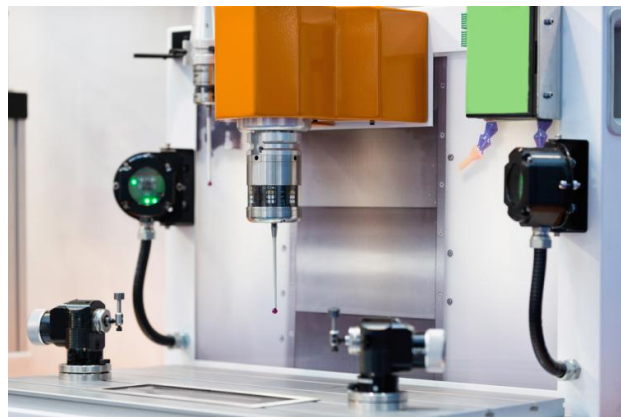

Лемельсон розробив механізм роботи з такою стрічкою, що дозволяє здійснювати швидке й повільне перемотування плівки в обох напрямках, а також режим стоп-кадру для перегляду й копіювання документа. Тільки через 15 років, коли компанія Sony почала розробляти відеомагнітофони, патент Лемельсона «спрацював». У 1974 році ліцензії на цей винахід були продані ще декільком компаніям, які займалися виробництвом відеомагнітофонів.

Винахідник виграв кілька процесів проти великих корпорацій і отримав від них значні компенсації. Завдяки цим процесам ім'я Лемельсона стало не тільки відомим широкому загалу, але й проблемним для адвокатів великих компаній. Вони знали, що проти цього лома немає прийому.

Так, у 1981 році компанія ІВМ вимушена була купити в Лемельсона ліцензії на 20 патентів, пов'язаних з персональними комп'ютерами, які винахідник отримав на десяток років раніше. Ні конструктори, ні юристи цієї компанії не змогли обійти грамотно сформульовані патенти Лемельсона. ІВМ погодилася заплатити \$5 млн за кілька патентів. Потім, натхненний цим успіхом, Лемельсон пред'явив претензії цілій низці азіатських виробників комп'ютерної електроніки. Цей раунд судових розглядів приніс ще \$10 млн.

Джером Лемельсон запатентував ідею машинного зору, коли камера сканує вироби на конвеєрі й перевіряє їх таким чином на наявність дефектів, задовго до їх застосування на практиці. І коли справа дійшла до створення таких систем, компанії-виробники змушені були купити в нього ліцензії. Патенти щодо використання у виробництві систем машинного зору,

отримані Лемельсоном у 1954 році, чекали своєї черги майже 30 років, але в кінцевому підсумку і вони принесли винахіднику величезний прибуток.

У ті роки Лемельсон якраз поміняв адвоката. Коли Джеральд Хозієр почав працювати на винахідника, він уже був досить відомим фахівцем у патентних справах. Хозієр відразу побачив золотоносний потенціал у патентному портфелі Лемельсона. Особливо це стосувалося патентів на системи машинного зору: адже повсюдно застосовуються сканери штрих-коду, які теж можуть вважатися технологією машинного зору. І це стало основою для нової стратегії судових розглядів Джерома Лемельсона. За порадою пронирилого адвоката він вирішив не зв'язуватися з виробниками самих сканерів – ті були дрібними сошками. Замість цього в листопаді 1989 року Хозієр розіслав листи японським і європейським корпораціям, які застосовували сканери штрих-коду, а таких виявилось безліч. У посланнях вказувалося, що Джером Лемельсон є законним власником понад 150 патентів на технології, які вони використовують у комерційних цілях. Спочатку всі відмовлялися платити, але після отримання повідомлення про передачу справи до суду в 1992 році японський автопром погодився виплатити ліцензійні збори в цілому на \$100 млн, а через кілька місяців підтягнулися й інші: Philips, Samsung, Volkswagen, BMW, Mercedes, SAAB, Volvo віддали Лемельсону ще \$350 млн.

Потім наступ пішов на американські фірми. Почати вирішили з автовиробника Ford Motor, який виявився важким і досвідченим суперником. Процес закінчився перед самою смертю Джерома, у 1997 році, поразкою автогіганта. За Ford пішли General Motors, Chrysler і ще понад тисячу комерційних структур. Утім велика частина грошей за патенти Джерома Лемельсона була перерахована на рахунки його компанії вже після смерті винахідника.

Помер Джером Лемельсон у віці 74 років після року напруженої боротьби з раком печінки. Рак не змусив його особливо зменшити темп винахідницької діяльності – навпаки, за рік Джером запропонував більше як 40 патентів,

причому частина з них була так чи інакше пов'язана з діагностуванням та лікуванням раку.

Незважаючи на величезну продуктивність, Лемельсон знаходив час і на суспільну діяльність – він займався багатьма проектами доступної освіти для представників національних меншин і правової підтримки незалежних (як і він сам) винахідників.

Джером Лемельсон знайшов правильне застосування величезній сумі, яка за життя накопичилася на його рахунку. У 1990-х роках він і його дружина заснували Фонд Лемельсона і відкрили Національну програму Лемельсона. Фонд Лемельсона роздавав великі гранти організаціям і приватним особам, які займалися винахідництвом. Ці гранти заохочували передусім молодих винахідників до просування інновацій у промисловість. У 1994 році фонд його імені передав велику суму грошей Массачусетському технологічному інституту. Ця сума стала основою фонду премії Лемельсона, яка з 1995 року щороку вручається найкращим винахідникам США. У цей час у розпорядженні благодійного фонду Лемельсона понад \$250 млн.

Ця найбільша в США премія в розмірі \$500 тисяч присуджується за «видатне досягнення» в галузі нових технологій. Особливістю цієї премії є те, що отримати її можуть тільки винахідникам із США, при цьому максимум три одночасно.

Фондом Лемельсона також заснована студентська премія для заохочення творчої молоді, розмір якої становить \$30 тисяч, – за кращу винахідницьку або новаторську пропозицію, – а також щороку присуджується премія в розмірі \$100 тисяч за кращий винахід у галузі захисту навколишнього середовища.

Серед лауреатів премії Лемельсона є такі відомі винахідники, як Дуглас Енджелбарт – винахідник комп'ютерної «миші», Ньюмен Дербі – винахідник віндсерфінга, Дін Камен – творець скутера Segway, що приводиться в рух від екологічно чистого електричного приводу.

Премія Лемельсона відома й дуже почесна. Її можна вважати аналогом Нобелівської премії для винахідників. До речі, серед лауреатів премії Лемельсона є один Нобелівський лауреат – біофізик і фармаколог Гертруда Белл Елайн.

Перелік використаної літератури

1. Блау М. Как правильно составлять заявки на патент? Секрет Джерома Лемельсона// <https://shkolazhizni.ru/biographies/articles/90720/>
2. Викентьев В.Л. Лемельсон Джером // <https://vikent.ru/author/1880>
3. Davidson Martha. Jerome Lemelson // <https://invention.si.edu/jerome-lemelson>
4. Коппола Анна. Король патентов // <https://www.sostav.ru/articles/2011/>
5. Матковский Иван. Борец за права независимых изобретателей// https://www.peoples.ru/technics/engineer/jerome_lemelson